

30 gadu zinātnieka darbā

Rektora prof. M. Prīmaņa jubileja

PRIEKŠ 30 gadiem pasaules slavenais ķīmijas profesors P. Valdens aicināja sev par asistentu jaunu inženieri - ķīmiķi Mārtiņu Prīmani. Brīdi Prīmanis šaubījās — nodoties zinātniskam vai praktiskam darbam. Ja tagad palūkojamies uz nopelniem bagātā universitātes rektora prof. M. Prīmaņa mūža gājumu, tad šaubu nav nevienam — šis mūžs ir bijis zinātnē veltīts. Divus gadus Prīmanis pildīja ķīmijas asistenta pienākumus, tad pateicās savam lielajam skolotājam par mācību un gāja pasaulē arī citu ķīmiķu darbus skatīt. Un kad tieši 10 gadus pēc pirmā aicinājuma (1918. gadā) prof. Valdens vēlreiz lūdza Prīmani par savu palīgu, jaunais zinātnieks sekoja arī šim aicinājumam, nepārtraucot zinātnieka darbu līdz pat šai dienai. Tā tad divējas jubilejas var svinēt šoruden universitātes rektors: 30 gadu zinātniskajā darbā un 20 gadu nepārtrauktā darbā augstākajā Latvijas mācības iestādē.

ALLAŽ un allaž cilvēkam rodas vēlēšanās palūkoties atpakaļ uz savu veikto ceļa posmu un jautāt, vai šis ceļš ir labi nostaiģāts, saka prof. Prīmanis, atmiņās gremdēdamies. No blakus telpas — laboratorijas plūst ķīmisko vielu garaiņi, skan studentu un asistentu balsis, bet dziļi domās nogrimis, sirmais rektors atceras jaunības laikus. «Es sāku studijas kā komersants, bet vēlāk pievērsos ķīmijai. Nekad to neesmu nožēlojis. Dabas mīlošanai un viņas noslēpumu izziņāšanai pirmo dzirksti mani meta ģimnazijas dabas zinību skolotājs. Tagad es esmu priecīgs, ja ar savu darbu varu šķīst jaunus dzirkstis jaunu ļaužu sirdīs. Ķīmija nav tikai zinātne par vielu likumībām vien. Tā ir cieši saistīta ar filozofiju, ar visām citām zinātnēm, tā kā ķīmijām atveras plašs skats uz dzīvi un kulturu. Vai tāpēc brīnums, ka lielākie ķīmiķi bijuši arī lieli filozofi? Un kas gan dod lielāku prieku, kā ieskatīties visdziļākajos pasaules pamatos?»

BET latviešu ķīmiķis un viņa darbs nav šķirams no tēvuzemes. Es esmu laimīgs, ka savā zinātnieka darbā esmu varējis pētīt dzimtās zemes dabas bagātības un tādā kārtā vairojot cieņu pret latviešu zemi un tās apslēptiem dārgumiem. Ļoti plašs darba lauks atveras mūsu jaunajiem ķīmiķiem. Ne tikai dabas bagātību pētīšanā, arī mūsu rūpniecības nozaru tālākā izveidošanā un izkopšanā. Visur vajadzīgs ķīmiķis, un ja šis ķīmiķis apzinājas un spēj pildīt pienākumus, ko viņam uzdod tēvuzeme, — ko gan vairāk viņš var vēlēt? Lai mūžam nebeidz kvēlot latviešos dzirkstis, kas aicina pētīt un izprast savu zemi — tas mans novēlējums.»

Prof. M. Prīmaņa pēdējo gadu lielākie darbi risinājušies brūnogļu pētīšanā. Par šiem pētījumiem sniedzam atsevišķu rakstu.